ІВАН ФРАНКО

ВІЙНА МІЖ ПСОМ І ВОВКОМ

»МОЯ КНИЖЕЧКА« Ч. 10.

ІВАН ФРАНКО

І. ВІЙНА МІЖ ПСОМ І ВОВКОМ

ІІ. ЛЕВ ТА ОСЕЛ

БАЙКИ

КРАКІВ 1940

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

Накладом »Українського Видавництва«, Краків. Райхсштрассе 34. II. п.
Друк: »Нова Друкарня Денникова« під комісарською управою, Краків, вул. Ожешкової 7.

ВІЙНА МІЖ ПСОМ І ВОВКОМ

Був собі раз у господаря Пес, що жив у великій приязні з Вовком. Зійдуться, бувало, на краю ліса під старим дубом та й балакають собі то про це, то про те: Пес оповідає Вовкові, що чувати в селі, а Вовк Псові подає лісові новини.

Раз якось говорить Вовк до Пса:

— Слухай, Гривку. Я чув, що в твого господаря Свиня має молоді.

— Це правда. Дванадцятеро поросять привела. Гарні такі, кругленькі, рожевенькі, аж любо дивитися.

— Ай-ай-ай! — зацмокав Вовк. — Аж мені слина на язик набігає.

Дванадцятеро, мовиш? Ах, мушу ще цієї ночі навідатися до них.

— Ні, Вовчику, — мовив Пес. — Не чини цього! Тямиш, яка бу-

ла умова між нами? Будемо собі приятелями, я тобі буду розповідати все, що є нового в селі, але ти зате не смієш ніколи ходити до мойого господаря. Раз ти йому шкоду зробиш, то й нашій приязні амінь.

— Е, що — мовив Вовк — про таку дурницю мали б ми сваритися? Адже дванадцятеро поросят! Навіть значно не буде, як я одно або двоє схрупаю.

— Ні, Вовчику, — остерігав Пес, — не ходи до нас! Готова бути біда.

— Яка біда? Не бійся! Я так легесенько залізу до хліва, так делікатно там справлюся, що ніхто й не почує.

— Але я почую.

— Ти? Але ж надіюсь, що ти будеш тихо, що не схочеш видавати свойого приятеля.

— Добре тобі говорити! — сумно мовив Пес. — Не видавати приятеля! Але ж господар ще більший мій приятель, дає мені їсти, то як же мені байдуже дивитися на його шкоду? І що він скаже мені потім?

— Роби, як знаєш, — мовив Вовк — а я мушу до твоїх Свиней навідатися і раджу тобі бути тихо.

Надійшла ніч. Вовк додержав слова, приплівся з ліса та й суне просто до хліва. Побачив це Пес та й міркує собі:

— Що маю робити? Зажду трохи. Коли Вовк справді справиться тихо, то нехай собі робить, що хоче. Але при найменшім крику в хліві й я не буду мовчати.

І справді, ледви Вовк крізь шпарку пропхався до хліва, почула його Свиня та й як закричить! Поросята собі як не зави-

щать, а Пес, почувши це, як не загавкає, як не завиє! Посхапувалися господарі та до хліва, аж там Вовк. Кинулися до нього, й поки неборак успів назад шмигнути

крізь шпарку, всипали йому такого бобу, що пару день нікуди не ходив, тільки лежав у лісі та вилизувався.

Пес не ходив уже на край ліса з Вовком на розмову, але по яко-

мусь часі Вовк сам вечором прийшов до нього, станув за ворітьми та й мовить:

— Ага, Гривку! Такий то ти добрий приятель. Чекай, чекай! Не забуду я тобі цього!

— А хіба я не казав тобі, щоб ти не йшов до мойого господаря? — мовить Гривко.

— А хіба я не велів тобі мовчати? — огризнувся Вовк.

— Але ти казав, що справишся тихо в хліві, тямиш? Поки було тихо, я мовчав. А по що ж ти зайшов собі в сварку зі Свинею?

— Та який там біс заходив із нею в сварку? — люто буркнув Вовк. — Ледви я до хліва, а вона в крик. Але я не я буду, коли їй не подарую. Слухай, Гривку, не роби дурниць! Дай мені слово, що будеш мовчати, а я прийду сьогодні в ночі до Свині в гостину.

— Про мене, приходи! — мовив Гривко. — Тільки памятай, щоб у хліві було тихо. Коли там найменший гармідер зробиш, я не можу довше мовчати.

З цим Вовк і пішов, а опівночі суне знову до хліва. Але Гривко не дурний був і шепнув Свині, щоб не спала й малася на осторозі, бо Вовк обіцявся навідатися до неї. Ще Вовк і голови не встиг просунути в шпарку, а вже Свиня з поросятами наробила в хліві такого репету, а Гривко так жалібно почав вити під хатніми вікнами, що Вовк, чим дуж, мусів драпцювати до ліса.

Знову минуло кілька день. Гривко не виходить під дуба на розмову з Вовком, а Вовк не приходить до Свині навідуватися. Аж одного вечора дивиться Гривко — стоїть Вовк за воротами й ма-

хає до нього. Підійшов ближче.

— А що, Гривку, — мовить Вовк ніби ласкаво — чому не виходиш під ліс? Забув про старого приятеля? Не кортить тебе побалакати?

— Не кортить, — мовив Гривко.

— Ах, ти Юдо! Ах, ти Скаріоте! — крикнув на нього Вовк. — Ти думаєш, що я тобі подарую? Думаєш, я не знаю, що ти остеріг Свиню? Але чекай, вийдеш ти мені колись за ворота, а вже я не я буду, коли не підстережу тебе! А тоді, будь певен, поти твого життя!

— Га, що ж діяти — мовив Гривко. — Раз мати родила, раз і вмирати треба. Я те й знав, що наша приязнь недовговічна. Але памятай же й ти, Вовче, що й тебе можу підстерегти й підвести на біду.

— Ах, ти, собаче покоління! — лютував Вовк за ворітьми. — Ти ще смієш мені грозити? Зараз мені ладься зі мною на війну! Побачимо, чия візьме! Від нині на третій день маєш мені ставитися зі своїм лицарством коло дуба на поляні. Розумієш?! А як не станеш, то горе тобі! Я зі своїми лицарями прийду сюди, витягнемо тебе за вуха з твоєї собачої буди й розірвемо на шматочки.

З цим Вовк і пішов. Прибігши до ліса, він подався просто до ведмежої ґаври, а ставши перед Ведмедем, поклонився йому чемно та й мовить:

— Слухайте, вуйку Бурмило, я до вас з великою просьбою. Зайшла в мене сварка з Псом Гривком і я видав йому війну. Так чи не були б ви ласкаві станути мені до помочі?

— Розуміється, розуміється, що стану! — відповів Ведмідь. — Цьому драбузі варто вже раз доїхати кінця.

Радісний побіг Вовк далі й здибав дикого Кабана.

— Слухайте, стрику Пориличу, — мовив Вовк. — Станьте мені до помочі! За три дні в мене велика війна з Псом, то я збираю що найчільніше лісове лицарство.

— Гаразд, гаразд! — мовив Кабан. — Стану напевно!

На третього покликав Вовк ще Лиса Микиту. Поміркували разом, що вже досить мають сили, а коли настав умовлений день битви, пішли під дуба, дожидаючи противника.

Тим часом Пес Гривко тяжко зажурився, почувши, як Вовк визиває його на війну.

— Що мені на світочку Божім

робити? — думав він собі. — І яких мені лицарів кликати на цю війну? Ні, мабуть доведеться таки пропасти.

Оттак думав бідний Гривко день, думав другий день — нічого не міг видумати. Вже й їда його

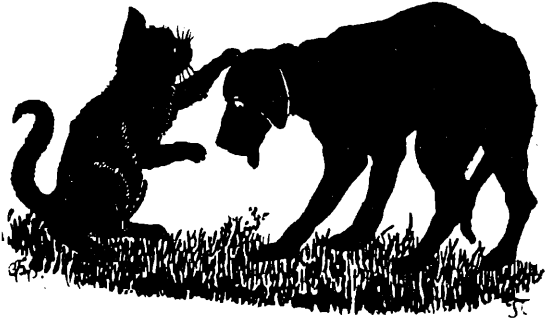

не береться, звісив голову й ходить мов сам не свій.

— Ей, Гривку, а тобі що таке? — окрикнув його Кіт Мурко, його добрий товариш і приятель.

— Ет, що тобі говорити! — не-

радо мовив Гривко. — Нещастя моє, та й годі, і ти певно не поможеш мені.

— Ну, говори, говори! — настоював Мурко. — Поможу, не поможу, а бодай розважу твою тугу.

Гривко розповів Муркові про свою пригоду з Вовком.

— Не турбуйся, братіку! — мовив Мурко. — Я тобі стану до помочі. Йди тільки поклич іще Гусака й Качура, то маю надію, що ми не постидаємося в тій війні.

Послухав Гривко розумної ради, запросив Качура й Гусака, а ці обіцяли йому свою поміч у війні.

Настав умовлений день. Ще не світ, не зоря, вирушив Гривко зі своїм лицарством на війну. Передом іде Гусак і ґеґає в-одно, точнісінько мов у барабан бє: тра-та-та! За ним рядом машерують

Гривко й Мурко, попіднімавши вгору хвости, мов вояки карабіни, а з-заду йде Качур, та все головою до землі нипає й розсудливо приговорює: так - так - так! так - так - так!

Вовк тим часом, дожидаючи ворогів, звелів Ведмедеві вилізти на дерево й уважати на прихід во-

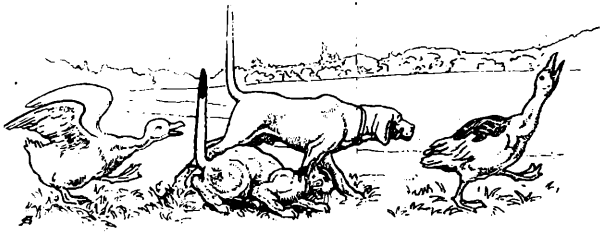

рожого війська та сповістити решту товариства, яке воно. Лис Микита став напереді й підняв свій хвіст, як прапор, Вовк стоїть під дубом, а Кабаневі веліли заритися в купу листя і там сидіти в засідці, щоб у рішучій хвилині міг

наробити постраху між ворогами. Ось показалося вороже військо.

— Слухайте, братчику! — говорить з дерева Ведмідь. — Ідуть уже, йдуть наші вороги! Та й страшні ж! Попереду барабанщик іде, чуєте, як барабанить?

— Чуємо! — з острахом промовили лицарі.

— А за ним ідуть два люті стрільці з карабінами.

— Ой, лишенько! — скрикнули в один голос Вовк і Лис. — Буде по нас!

— А ззаду якийсь чарівник іде, тим стрільцям духа додає, мабуть, кулі за ними збирає та все вниз показує й говорить: так-так-так!

— Ой, це він на мою душу важить! — простогнав Кабан, лежачи під листям.

— Що ж робити, братчики? —

промовив Вовк. — Не гарно ж нам утікати з війни, навіть не трібувавши бою. Ану, тільки сміло на них!

Але не встиг він скінчити своєї промови, коли Кіт, побачивши здалека, як щось рухається й шелестить серед листя, подумав, що це Миш, і що духу кинувся туди. Тим часом це був хвіст Кабана, що сам лежав тихесенько під листям, але зі страху, сам про те не знаючи, рухав хвостом. Своїми гострими пазурями впився Кіт Кабанові у хвіст і почав гризти його зубами. Ошалілий з перестраху і з болю Кабан заквичав страшенно й кинувся тікати. Тоді Кіт, ще дужче переляканий, запрускав, згорбився, мов стріла, скочив на дуба й поліз догори деревом.

— Ой, Господи! — скрикнув Ведмідь, що згори слідив за хо-

дом битви. — Це ж, мабуть, смерть моя лізе!

І він поперся й собі ж горі деревом, тікаючи від лютого ворога, але швидко підхопився на таку тоненьку гилляку, що не видержала його тягару, вломалася, та бідний вуйко, як колода, гепнув із дерева на землю. Та ба! І тут не було коли довго спочивати! Пес, побачивши Лиса, кинувся на нього і вхопив — що правда — не за голову, а тільки за хвіст. Неборака Лис шарпнувся що сили й, лишивши хвіст у Гривкових зубах, шурнув що-духу. В цій хвилині гепнув і Ведмідь з дерева і хоч був ледви живий з болю і зі страху, схопився на рівні ноги та й попер у ліс. Розуміється, що по такім страшнім розгромі всього лицарства не лишалося й Вовкові нічого, як дати ногам знати.

Оттак то Пес зі своїми товаришами одержали блискучу побіду

над Вовком, а отрубивши її як слід і постоявши трохи на поляні, пішли радісно додому. А розгромлені лицарі зійшлися далеко в лісі коло Ведмежої ґаври та почали пригадувати, які то страховища перетерпіли вони в тій війні.

— Е, не штука було побідити нас, маючи два карабіни! — мовив Вовк.

— А мені, братчики, адіть, який шмат хвоста мечем відсікли! — мовив Кабан.

— А я не інакше міркую, тільки на мене кинули бомбу, що так мені ввесь хвіст гладко відчикрижила — говорив Лис Микита.

— А я й не тямлю, що зі мною було, — стогнав Ведмідь. — Те тільки тямлю, що я перший і останній раз у житті пробував літати! Хай йому цур! Летіти ще сяк-так, але сідати дуже погано.

ОСЕЛ І ЛЕВ

Був собі раз Осел. Забагато йому стало праці й батогів у господаря.

— Давай — думає — втечу в ліс і буду жити на волі! Буду собі пастися по лісі і хто мені що зробить?

І не думавши довго, втік від господаря, та й у ліс. Добре йому там. Пасеться, де хоче, не робить нічого, ніхто його не бє — відколи живе, ще такого добра не зазнав. Аж раз дивиться, йде Лев, страшний — престрашний, та й просто на нього.

— Ну, думає собі Осел, — аж тепер уже по мені буде!

Але поки Лев дійшов до нього,

він якось трохи отямився і поміркував собі:

— Ану, може я його деяк здурю?

Та й як став, бух на землю, ляг собі й лежить, мов і гадки немає. Надходить Лев і кричить уже здалека:

— Ей, ти, хто ти там? Як ти смієш лежати? Чому не встанеш і не поклонишся мені?

А Осел мов і не чує. Лежить собі та тільки довгими вухами клапає.

Надійшов Лев і знову кричить:

— Зараз устань і поклонися мені!

— А хто ж ти такий? — питає Осел.

— Ти ще й питаєшся? — кричить грізно Лев. — Хіба ти не знаєш, що я Лев, над усіми звірями цар?

Осел, не встаючи, підвів голову й витріщив на нього очі.

— І що ти за дурниці балака-

єш? — промовив він. — Ти цар над усіми звірями? Хто тобі це сказав? Маєш те на письмі? Хто тебе обирав на царя? Ну, говори!

Лев став, мов чолом об стіну стукнувся.

— Хто мені це казав? Та всі мені це кажуть, що я над звірями цар. Хіба ж це неправда?

— Певно, що неправда. Не може тому бути правда, бо цар над усіми звірями не хто, а я.

— Ти? — дивувався Лев. — А ти хіба маєш це на письмі?

— Певно, що маю! Ади, подивися ось тут!

І він устав на рівні ноги, обернувся задом до Льва та показав своє заднє копито, на якім була прибита новісінька, блискуча підкова.

— Бачиш? Це моя царська пе-

чать. Як би ти був цар, то й ти мав би таку.

— Ото диво! — промовив Лев. — А я про те й не подумав ніколи. Мабуть твоя правда. Але стій! Давай, будемо пробуватися. Ходімо в ліс, хто за годину наловить більше звірів, той буде правдивий цар.

— Добре, нехай і так буде, — промовив Осел, і з тим розійшлися.

Лев побіг по лісі, бігав, бігав: тут зловив серну, там зайчика, там знов якусь звірину. За годину мав уже щось пять, чи шість штук. Бере те все й волоче до Осла.

А Осел тим часом що робить? Пішов собі на широку поляну, де сонечко ясно світило й насеред луки кинувся на землю, ноги геть відкидав, очі зажмурив, язик ви-

солопив на пів ліктя — сказав би хто: згинув та й згинув.

А понад поляною все яструби літають, ворони, кані, сороки, галки, всяка погана птиця. Бачуть вони, — лежить неживий Осел, та й усі гурмою до нього. Зразу здалека заскакували, а там бачуть, що не рушається, то й почали по нім скакати, дзьобати його язик та очі. А Осел нічого, тільки як котра пташина надто близько надлізе, а він клап її зубами, або стук ногою. Вбє та й ховає під себе, та так хитро, що другі й не бачуть. Не минула година, а він надушив їх з півкопи. Тоді схопився на ноги, як не стреплеться, як не рикне, а птахи всі вростіч. Осел забрав усю побиту пташню, та й несе на те місце, де мали зійтися з Львом. Приходить, а Лев уже там.

— Ну, що — каже до Осла й показує йому свою добичу, — бачиш, скільки я наполював?

— Ну, та й дурний же ти, небоже, — каже Осел і копнув його звірів ногою. — Таких звірів я міг би був наловити зо дві копи. Та що вони варті! А ти подивися на моїх! Я тільки таких ловив, що в повітрі літають. Ану, попробуй ти!

— Ні, я такої штуки не втну, — відповів Лев. — Аж тепер бачу направду, що ти над звірятами цар, а не я! Вибачай мені, що я так нечемно говорив з тобою!

— А бачиш! — промовив гордо Осел. — Завжди треба бути чемним, бо ану ж наскочиш на старшого від тебе, а тоді що буде? От і тепер я міг би тобі за кару зробити смерть, але вибачаю тобі, бо ти з дурноти це зробив, а не зі

злої волі. Йди ж тепер і пильнуйся на другий раз!

І Лев пішов похнюпившись та підібравши хвіст, немов би хто вилляв на нього бочку зимної-презимної води. Чи близько, чи далеко, здибає в лісі Вовчика-братчика.

— Здорові були, найясніший царю! — каже Вовк і кланяється низенько.

— Ет, іди, не смійся з мене! — каже сумно Лев. — Який я тобі цар?

— Як то ні? — скрикнув Вовк. — Хто ж би смів інакше казати?

— Мовчи, братіку, — шепотом говорить до нього Лев. — Тут недалеко є правдивий цар. Як почує, біда буде й тобі й мені.

— Правдивий цар? — дивувався Вовк. — Що за диво? Який же тут є правдивий цар крім тебе?

— Є, є! — з перестрахом шептав Лев. — Я сам його бачив. Там такий страшний! А що за сила! Навіть тих звірів ловить, що в повітрі літають. Богу дякую, що мене живого пустив.

— Ну, що ти говориш! — дивувався Вовк. — Диво дивне. Знаю цей ліс не від нині, але ніяк не придумаю, хто би це міг бути. Як же виглядає той новий цар?

— Одне слово — страшний! — говорить Лев. — Вуха оттакі, голова як коновка, а на задній нозі царська печать.

— Ніяк не вгадаю, хто це може бути? — клопотався Вовк. — Знаєш що, ходи, покажи мені його!

— Я? Нізащо в світі! — скрикнув Лев. — Досить уже раз страху наївся.

— Та ходи бо! Чого боятися?

— заохочував Вовк. — От знаєш що, привяжи себе своїм хвостом до мойого, сміліше нам буде йти!

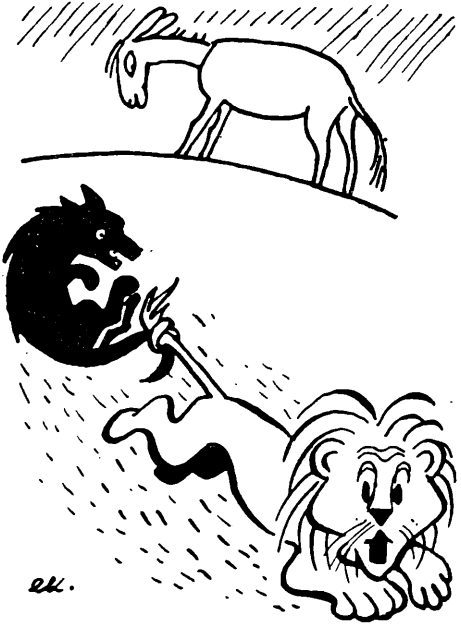

— Про мене, — каже Лев, — нехай і так буде.

Звязалися оба хвостами до купи та й пішли. Вийшли на горбок над поляну, що на ній пасся Осел. Лев зупинився, зазирає та й шепче до Вовка:

— Ось він! Ось він! Подивися!

Обертається Вовк, зазирає та й як не крикне:

— Дурний Льве, та ж це Ослисько!

А Львові причулося, що то новий цар уже близько, як не злякається, та в ноги! Через пеньки, через ярки, що було духу! Дер, дер, далі втомився, став та й озирнувся.

— А що, Вовче, близько вже той новий цар?

Але Вовк тільки язик вивісив. Як був привязаний до львиного хвоста, так і волікся за ним усю дорогу й давно вже й духа спустив.

— А бачиш, — каже до нього Лев, — ти казав, що новий цар не страшний, а як побачив його близько, то з самого страху помер...

26.VII.1941.